

Sygn. akt I ACa 691/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Robert Obrębski (spr.)

Sędziowie: SA Dorota Markiewicz

SO del. Tomasz Szczurowski

Protokolant: protokolant sądowy Sylwia Andrasik

po rozpoznaniu w dniu 15 września 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.

przeciwko (...) S.A. z siedzibą w W. i P. C.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 15 grudnia 2015 r., sygn. akt XXIV C 1311/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. i P. C. kwoty po 10 800 (dziesięć tysięcy osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Dorota Markiewicz Robert Obrębski Tomasz Szczurowski

Sygn. akt IA Ca 691/16

UZASADNIENIE

Pozwem z 19 września 2002 r. (...) Bank S.A., którego następcą prawny w toku postępowania została (...) spółka akcyjna z siedzibą w W., wniosła o zasądzenie wekslowym nakazem solidarnie od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. oraz od trzech poręczycieli wekslowych, w tym P. C., kwoty 2381511,27 zł tytułem spłaty kredytu nr (...) udzielonego umową z 17 grudnia 1999 r., zabezpieczonego załączonym do pozwu wekslem in blanco, w tym należności głównej w kwocie 200000 zł oraz pozostałej w stosunku do tego żądania kwoty odsetek naliczonych od terminu spłaty kredytu, ustalonego przez strony na 28 lutego 2002 r., do 12 września 2002 r. wraz z dalszymi odsetkami ustawowymi od tej daty do dnia zapłaty.

Nakazem wydanym w postępowaniu nakazowym z dnia 23 grudnia 2002 r. pod sygn. akt IV Nc 325/02, żądanie pozwu zostało uwzględnione z kosztami procesu. Sprawa została w tej sposób zakończona w stosunku do pozostałych

poręczycieli. Zarzuty od tego nakazu wniosła natomiast pozwana spółka, która domagała się jego uchylecia i oddalenia powództwa w całości ze względu na zaspokojenie całości roszczenia kredytowego wraz z odsetkami na skutek tego, że powódka uzyskała świadczenia z wierzytelności pozwanej spółki w stosunku do Skarbu Państwa, nabytych od Zakładów (...) spółka akcyjna z siedzibą w W., które zostały przeniesione na powódkę w celu zabezpieczenia z upoważnieniem do ich zaliczenia, jak też z tytułu potrącenia z wierzytelnością w stosunku do (...) spółki akcyjnej z siedzibą w G.. We własnych zarzutach od nakazu pozwany P. C. powoływał się na okoliczność złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków poręczenia weksla ze względu na pozostawanie w błędzie wywołanego przez obie strony co od sytuacji finansowej pozwanej spółki.

Wyrokiem z 15 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy uchylił wskazany nakaz z 23 grudnia 2002 r. w stosunku do pozwanej spółki i P. C. co do kwoty 140962,74 zł z odsetkami oraz w zakresie odsetek ustawowych od kwoty 971548,53 zł za okres od 12 września 2002 r. do 30 września 2009 r., jak też co do kosztów procesu i oddalił powództwo w tej części oraz utrzymał wydany nakaz w pozostałym zakresie w stosunku do tych pozwanych, czyli w części dotyczącej kwoty 971548,53 zł z żądania pozwu wraz z odsetkami d tej kwoty od 1 października 2009 r. Stosunkowo rozdzielił również koszty procesu między wskazanymi pozwanymi.

Uwzględniając apelacje obu tych pozwanych od niekorzystnej dla nich części wyroku Sądu Okręgowego z 15 lutego 2012 r., wyrokiem z 9 maja 2013 r., wydanym w sprawie IA Ca 1264/12, Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok w tej części i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za drugą instancję. W uzasadnieniu polecił, aby Sąd Okręgowy rozpoznał istotę sprawy w zakresie dotyczącym materialnoprawnej oceny oświadczeń pozwanej z 28 marca i 27 listopada 2002 r. o potrąceniu wierzytelności nabytych od (...) w stosunku do Skarbu Państwa, których wypłacona powódce część została także potrącona oświadczeniem powódki z 14 lipca 2010 r., którego skuteczność była również przyczyną częściowego uwzględnienia zarzutów pozwanych wyrokiem Sądu Okręgowego z 15 lutego 2012 r. i oddalenia powództwa w podanej części.

Przy ponownym rozpoznawaniu sprawy przez Sąd Okręgowy jej strony podtrzymywały swoje stanowiska. Pozwana spółka powoływała się również na przedawnienie roszczeń powódki wobec pozwanej z umowy programowej nr (...) oraz z umowy kredytowej nr (...), na poczet których, powołanym oświadczeniem o potrąceniu z 14 lipca 2010 r., powódka w pierwszej kolejności zaliczała wierzytelność nabytą przez pozwaną od (...) S.A. w W., przed pozostałą częścią wierzytelności wynikającej z kredytu nr (...), zabezpieczonego ze strony pozwanych wekslem załączonym do pozwu.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, wyrokiem z 15 grudnia 2015 r., Sąd Okręgowy uchylił w stosunku do pozwanej spółki oraz P. C. nakaz zapłaty z 23 grudnia 2002, uchylony w pozostałym zakresie wyrokiem z 15 lutego 2015 r., oddalił powództwo wobec tych pozwanych o zapłatę kwoty 971548,53 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 1 października 2009 r. do dnia zapłaty i ustalił, że powódkę w całości obciążają koszty procesu poniesione przez tych pozwanych. Ich szczegółowe rozliczenie zostało zaś pozostawione referendarzowi sądowemu.

Na podstawie zebranych dowodów, Sąd Okręgowy ustalił rozliczne fakty, które zostały szczegółowo opisane, nie zostały następnie zakwestionowane w apelacji powódki od tego wyroku, rozpoznanie której nie wymagało potrzeby uzupełniania dowodów i weryfikowania ustaleń Sądu Okręgowego. W całości były one prawidłowe i zostały przyjęte za podstawę rozstrzygnięcia o zasadności apelacji powódki do wyroku z 15 grudnia 2015 r. Przy uwzględnieniu treści art. 387 §2⁽¹⁾ k.p.c., nie powielając obszernych ustaleń oraz wszystkich ocen oraz argumentów podanych przez Sąd Okręgowy, należy więc tylko wskazać, że w wykonaniu umowy zlecenie z 10 grudnia 1999 r., w której pozwana spółka zleciła (...) Bank S.A. nabycie na rachunek pozwanej wierzytelności (...) S.A. wobec Skarbu Państwa z tytułu szkody wynikłej z utrzymywania w gotowości bezczynnych linii produkcyjnych przez (...), o którą toczył się osobny spór o kwotę 41378322,13 zł z odsetkami od 29 marca 1996 r., umową z 17 grudnia 1999 r., zawartą po wykonaniu zlecenia, czyli nabyciu, umową z 14 grudnia 1999 r., tej wierzytelności na rachunek pozwanej, doszło następnie do jej przeniesienia na pozwaną spółkę. Na podstawie umowy kredytowej z tego samego dnia, czyli z 17 grudnia 1999 r. wskazany bank udzielił pozwanej spółce kolejnego kredytu nr (...), na okres do 28 lutego 2002 r., na kwotę 200000 zł,

której spłata została zabezpieczona wekslem in blanco poręczonym przez osoby trzy fizyczne, w tym P. C., jak również przeniesieniem na bank, umową z 20 grudnia 2000 r., wierzytelności nabytej od (...) S.A. w wysokości należności głównej na kwotę 847494 zł oraz odsetek za opóźnienie w zapłacie całej należności głównej, naliczonych na kwotę 49500000 zł, z tym że ich wysokość miała zostać ustalona w osobnym postępowaniu sądowym między (...) S.A. a Skarbem Państwa. W umowie cesji tej wierzytelności na tego rodzaju zabezpieczenie, jak ustalił Sąd Okręgowy, bank został także upoważniony do zaliczenia otrzymanej zapłaty od dłużnika tej wierzytelności do całkowitej spłaty kredytu nr (...). Umową z 15 grudnia 2000 r., jak ustalił Sąd Okręgowy, nabyta przez pozwaną należność (...) S.A. w stosunku do Skarbu Państwa została ponadto przeniesiona na stronę powodową na potrzeby zabezpieczenia zobowiązań pozwanej wobec banku wynikających z umowy z tej samej daty dotyczącej nabycia od pozwanej ośmiu sztuk Imiennych Papierów Dłużnych o łącznej wartości nominalnej 800000 zł. Również w tej umowie, jak ustalił Sąd Okręgowy, bank został upoważniony do zaliczenia otrzymanej od Skarbu Państwa zapłaty na poczet zobowiązań pozwanej z tej umowy.

Ustalono również zostało, że wyrokiem z 17 sierpnia 2001 r., I C 587/00 Sąd Okręgowy zasądził od Skarbu Państwa na rzecz (...) S.A. kwotę 1384679,82 zł z odsetkami od 29 marca 1996 r, w tym kwotę 661472,82 zł z tytułu skapitalizowanych odsetek do tej daty i należność główną w wysokości 723207 zł. Wyrokiem z 23 stycznia 2002 r., IA Ca 1802/01, Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił jednak ten wyrok poprzez zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz (...) S.A. odsetek ustawowych od należności głównej w wysokości 9580108 zł za okres od 29 marca 1996 r. dnia zapłaty oraz uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej zasądzonej należności głównej, która została przez Sąd Okręgowy ostatecznie oddalona. W części dotyczącej zasądzonej kwoty z tytułu skapitalizowanych odsetek wyrok Sądu Okręgowego z 17 sierpnia 2001 r. uprawomocnił się, w związku z czym, jak ustalił Sąd Okręgowy, w dniu 12 lutego 2002 r. Skarb Państwa wypłacił bankowi jako nabywcy wierzytelności z odsetkami kwotę 1797232,54 zł, w tym 661472,82 zł skapitalizowanych odsetek oraz kwotę 1195671,31 zł tytułem odsetek od tychże skapitalizowanych odsetek za okres od 29 marca 1996 r. do dnia zapłaty. Pozwana została o tym przez bank poinformowana pismem z 12 marca 2002 r., którym bank dokonał potrącenia otrzymanej kwoty z zobowiązaniami pozwanej z różnych tytułów, w tym do kwoty 120552,36 zł z tytułu kredytu nr (...), przy założeniu, że stronie pozwanej z odsetek od skapitalizowanych odsetek za podany okres należą się przewidziane umową zlecenia z 10 grudnia 1999 r. i cesji z 17 grudnia 1999 r. 8,8 % otrzymanej kwoty 1195671,31 zł. Opierając się na twierdzeniu, że cała wskazana kwota przypadła pozwanej, jako nabywcy wierzytelności (...) wobec Skarbu Państwa, pismem z 28 marca 2002 r. pozwana złożyła bankowi oświadczenie o potrąceniu łącznie kwoty 1253881,30 zł na poczet własnych zobowiązań z umowy programowej nr (...), prowizji, odsetek i należności głównej z kredytu nr (...) w wysokości odpowiednio: 2000 zł, 120552,36 zł oraz 1074667,34 zł tego kredytu. Bank nie uznał tego potrącenia, lecz pismem z 22 marca 2002 r., jak ustalił Sąd Okręgowy, wzywał pozwaną do zapłaty całej kwoty kredytu nr (...) w wysokości 2000000 zł z odsetkami, a następnie wypełnił poręczony weksel in blanco na kwotę 2381551,27 zł, w tym podaną kwotę należności głównej i odsetki naliczone do 12 września 2002 r., i wniósł pozew z wnioskiem o jej uwzględnienie nakazem wekslowym.

Sąd Okręgowy ustalił także, że w wykonaniu wyroku Sądu Apelacyjnego z 28 czerwca 2002 r., IA Ca 1802/01, którym zasądzone od Skarbu Państwa na rzecz (...) S.A. zostały odsetki ustawowe od kwoty 9580108 zł za okres od 29 marca 1996 r. do daty zapłaty, dłużnik wypłacił całą należność z tego tytułu na rzecz wierzyciela, mimo cesji wierzytelności na bank, który nie zdołał dobrowolnie otrzymać od (...) kwoty 14033414,64 zł. Dochodził z tej przyczyny na drodze sądowej należności głównej w kwocie 4044402,98 zł wraz z odsetkami. Ostatecznie zawarł ugodę, w której (...) S.A. zobowiązało się do zapłacenia łącznie kwoty 6679748,46 zł w szczęściu ratach, z których pierwsza w kwocie 1000000 zł została zapłacona 12 grudnia 2007 r., kolejne dwie tej samej wysokości wpłynęły 29 kwietnia i 2 października 2008 r., zaś trzy ostatnie po 1226582,82 zł zostały uregulowane 15 czerwca, 29 lipca oraz 30 września 2009 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że już pismem z 27 listopada 2002 r., pozwana jako nabywca wskazanych wierzytelności odsetkowych zasądzonych prawomocnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 28 czerwca 2002 r., IA Ca 1802/01, złożyła bankowi oświadczenie o ich potrąceniu z wierzytelnościami banku, w tym także z pozostałą do zapłaty częścią kredytu nr (...), jak również że pismem z 28 lipca 2009 r., złożonym przed wpłatą ostatniej z wymienionych rat, a przy tym podpisanym przez pracownika banku J. L., który nie uzyskał wymaganego upoważnienia, pozwana została przez powoda poinformowana o otrzymaniu kwoty 1742762,27 zł od (...) S.A. w G. oraz o tym, że kwota 1635962,83 zł,

ustalona po odliczeniu prowizji należnej bankowi, przypada pozwanej, jak też że jej zobowiązania wobec banku zostały potrącona z wierzytelnością pozwanej wobec banku o wypłacenie tej kwoty.

Ustalono również zostało przez Sąd Okręgowy, że pismem z 14 lipca 2010 r., bank poinformował pozwaną o otrzymaniu od (...) S.A. kwoty 6679748,46 zł tytułu odsetek zasądzonych od Skarbu Państwa wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 28 czerwca 2002 r., IA Ca 1802/01. Pismem tym, jak ustalił Sąd Okręgowy, bank złożył ponadto oświadczenie o potrąceniu z otrzymaną kwotą wierzytelności banku wobec pozwanej z umowy kredytu z 29 marca 2000 r. nr (...) oraz z umowy programowej nr (...) z 15 grudnia 2000 r., jak też z tytułu kredytu nr (...) do kwoty 1674556,73 zł, zapłacenie której było przyczyną częściowego uchylecia przez Sąd Okręgowy nakazu wydanego w tej sprawie 23 grudnia 2002 r., wyrokiem w 15 lutego 2002 r., który nie został w tej części zaskarżony przez stronę powodową.

Oceniając znaczenie prawne dokonanych ustaleń, Sąd Okręgowy w pełni uwzględnił zarzut pozwanej spółki dotyczący wygaśnięcia w całości należności zabezpieczonej wekslem in blanco, dołączonym do pozwu, poręczonym przez pozwanego P. C., wynikającej z kredytu nr (...), zaciągniętego na podstawie umowy z 17 grudnia 1999 r., pomimo tego, że Sąd Okręgowy w obszernym wywodzie samodzielnie oceniał skuteczność potrąceń dokonanych przez obie strony, w tym zawartych w pismach pozwanej z 28 marca 2002 r. oraz z 27 listopada 2002 r., zgodnie z zaleceniami Sądu Apelacyjnego, które zostały zawarte w uzasadnieniu wyroku z 9 maja 2013 r., IA Ca 1265/12 r. w odniesieniu do oceny zasadności powództwa w zakresie kwoty 971548,53 zł wraz z odsetkami od tej kwoty za okres od 1 października 2009 r., czyli w tej części, która podlegała ponownemu rozpoznaniu przez Sąd Okręgowy, który też dostrzegł znaczenie umowy z 20 grudnia 2000 r. o przeniesieniu przez pozwaną na rzecz banku części należności głównej oraz całości odsetek nabytych od (...) S.A. wobec Skarbu Państwa w celu zabezpieczenia spłaty kredytu z 17 grudnia 1999 r., zabezpieczonego wekslem załączonym do pozwu. Mając także na uwadze przyczynę prawomocnego uchylecia części nakazu zapłaty, który w tej sprawie został wydany, czyli w zakresie kwoty 1409962,74 zł należności głównej i odsetek od pozostałej do rozpoznania kwoty 971548,53 zł za okres do 30 września 2009 r., Sąd Okręgowy ocenił skuteczność wskazanych oświadczeń o potrąceniu wzajemnych zobowiązań pomiędzy stronami oraz samodzielnie obliczał stopniowe zaspokajanie wierzytelności banku z kredytu nr (...).

Uwzględniając wynik postępowania pomiędzy (...) S.A. a Skarbem Państwa, w tym prawomocne zasądzenie skapitalizowanych odsetek na kwotę 661742,82 zł oraz odsetek od tej kwoty od 29 marca 1996 r. do daty jej zapłaty, czyli do 12 lutego 2002 r., po którym Skarb Państwa przekazał bankowi jako nabywcy wierzytelności głównej z odsetkami kwotę 1797232,54 zł, a następnie, w dniu 18 lutego 2002 r. również kwotę 59911,59 zł, Sąd Okręgowy uznał, że odsetki od skapitalizowanych odsetek w podanej wysokości za wskazany okres, zgodnie z umową zlecenia z 10 grudnia 1999 r., przypadają pozwanej w całości, w odróżnieniu od podanej kwoty odsetek naliczonych do 14 grudnia 1999 r., czyli do daty nabycia wierzytelności przez bank na rachunek pozwanej. Łącznie z kwoty otrzymanej przez bank w lutym 2002 r., jak uznał Sąd Okręgowy, na rzecz pozwanej przypadająca kwota 1253880,92 zł, którą pozwana mogła z tych przyczyn skutecznie potrącić oświadczeniem z 28 marca 2002 r., złożonym na kilka miesięcy przed wniesieniem pozwu, który zainicjował postępowanie w tej sprawie, w którym na poczet kredytu nr (...) została skutecznie zaliczona kwota 1074666,96 zł. Zaliczona przez bank kwota 318373,23 zł została więc zaniżona, a ponadto rozliczona na niewłaściwy numer rachunku, który dotyczył kredytu obrotowego nr (...), który nie został jednak zabezpieczony przez cesję wierzytelności nabytych przez pozwaną od (...) S.A., w odróżnieniu od wierzytelności z umowy programowej z 15 grudnia 2000 r. nr (...) i umowy kredytowej nr (...) z 17 grudnia 1999 r.

Za bezskuteczne Sąd Okręgowy uznał potrącenie, którego strona pozwana usiłowała dokonać pismem z 27 listopada 2002 r., ze względu na to, że chodziło o odsetki zasądzone wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 29 stycznia 2002 r., IA Ca 1802/01, które przez powódkę zostały uzyskane dopiero wskutek wykonania ugody zawartej z (...) S.A., realizowanej poprzez zapłatę sześciu rat pomiędzy 12 grudnia 2007 r. a 30 września 2009 r. W dacie złożenia oświadczenia z 27 listopada 2002 r., jak przyjął Sąd Okręgowy, bank nie miał jeszcze tych środków. Oświadczenie strony pozwanej o potrąceniu nie mogło więc z tej przyczyny odnieść skutku. Odliczając jednak skutecznie potrąconą kwotę 107466,99 zł, oświadczeniem z 28 marca 2002 r., Sąd Okręgowy także wyliczył, że jej zaliczenie obniżyło należność główną z kredytu nr (...) do kwoty 925333,04 zł. Wpływało też na zmniejszenie odsetek naliczonych w pozwie na 381511,27 zł za okres do 12 września 2002 r. do kwoty 176543,77 zł. Sąd Okręgowy wyliczył więc, że na podaną

datę zobowiązania pozwanej z tego kredyty wynosiły łącznie 1101876,81 zł i zostały następnie zmniejszone przez skuteczne potrącenie przypadającej dla pozwanej kwoty 1635962,83 zł z kwoty 1742762,27 zł, otrzymanej przez bank od (...) S.A. w G., o czym pozwana została poinformowana pismem z 28 lipca 2009 r., które nie zawierało skutecznego oświadczenia powódki o potrąceniu ze względu na brak odpowiedniego umocowania pracownika banku. Skutek tego rodzaju został więc spowodowany oświadczeniem pozwanej z 5 grudnia 2011 r., które wywołało skutek wsteczny od 22 czerwca 2006 r., czyli od momentu, w którym wierzytelności były wymagalne i mogły zostać potrącone z należnością kredytową nr (...) w kwocie 1101876,81, od której ustawowe odsetki do 22 czerwca 2006 r. Sąd Okręgowy obliczył na kwotę 536561,18 zł, na które w pierwszej kolejności zaliczona została wierzytelność pozwanej wobec powódki w kwocie 1635962,83 zł, otrzymanej przez powódkę od (...) S.A. w G., której potrącenie doprowadziło ponadto także do umorzenia należności wynoszącej w dniu 12 września 2002 r. 1101876,81 zł do kwoty 1099401,65 zł. W efekcie, Sąd Okręgowy obliczył, że na 22 czerwca 2002 r. zobowiązania pozwanej wobec powódki z kredytu nr (...) oraz z tytułu odsetek zostały ograniczone do kwoty 2475,16 zł, która w całości została zaspokojona z kwoty 6679748,46 zł, którą powódka otrzymała w wykonaniu przez (...) S.A. ugody dotyczącej zapłaty odsetek od należności głównej zasądzonej wyrokiem Sądu Apelacyjnego z 29 stycznia 2002 r., I A Ca 1802/01, których wysokość została wyliczona na kwotę 14033414,64 zł, wpłaconą przez Skarb Państwa na rzecz (...) S.A., zwłaszcza że dokonując potrącenia kwoty 5568533,31 zł, pismem z 14 lipca 2010 r., w tym zaliczając na poczet kredytu n (...) część tej kwoty, przeważającą zaś jej część zaliczając natomiast na poczet umowy nr (...), bank przeoczył znaczenie uzgodnień dotyczących zaliczenia wskazanego świadczenia na zaspokojenie spłaty umowy kredytowej nr (...), zgodnie z umową z 20 grudnia 2000 r., jak również późniejszej umowy programowej nr (...) z 15 grudnia 2000 r., z związku z cesjami wskazanej wierzytelności na zabezpieczenie spłaty tych zobowiązań pozwanej wobec banku, który nie uzyskał takiego zabezpieczenia wierzytelności z umowy kredytowej nr (...). Zaliczenie na jej poczet wierzytelności otrzymanej przez bank z wykonania ugody zawartej z (...) S.A., przy uwzględnieniu wysokości wierzytelności pozwanej wobec banku, które zostały zabezpieczone w ten sposób, obliczonych przez Sąd Okręgowy na 25383176,95 zł, mogło więc polegać na jej potrąceniu po zapłaceniu przez (...) S.A. trzeciej raty w kwocie 1000000 zł w dniu 2 października 2008 r. Pozostała z niej kwota 416823,05 zł pokrywała bowiem w całości niespłaconą część kredytu nr (...) wraz z odsetkami w łącznej wysokości 2475,16 zł na 22 czerwca 2006 r., powiększonej o odsetki za okres do 2 października 2008 r. w kwocie 649,61 zł. Łącznie w dacie zapłaty przez (...) S.A. na rzecz banku trzeciej raty w podanej wysokości, według wyliczeń Sądu Okręgowego, stan zaległości pozwanej wobec banku z kredytu nr (...) z odsetkami do 2 października 2008 r., wynosił bowiem 3124,77 zł. Dodatkowo Sąd Okręgowy też wskazał, posługując się szczegółowymi wyliczeniami w tym zakresie, że otrzymane raty pozwalały uznać, że całość wskazanych zobowiązań pozwanej wobec powódki, objętych wekslem, który został załączony do pozwu, wygasłaby nawet przy przyjęciu, że odsetki od odsetek skapitalizowanych do 14 grudnia 2000 r., czyli do zawarcia przez bank umowy nabycia, na rachunek pozwanej, wierzytelności (...) wobec Skarbu Państwa, nie przypadają w całości na rzecz pozwanej, lecz w wysokości wynoszącej 8,8 % ich wartości nominalnej. Środki otrzymane w wykonaniu przez (...) S.A. ugody zawartej z bankiem były bowiem wystarczające do tego, aby za uzasadniony mógł zostać uznany zarzut pozwanej wygaśnięcia w całości należności kredytowej nr (...) wraz z odsetkami. Wychodząc z tego założenia, na podstawie art. 496 k.p.c. Sąd Okręgowy uchylił pozostałą jeszcze część nakazu zapłaty z 23 grudnia 2002 r., która nie została uchylona wobec pozwanej spółki poręczyciela weksla gwarancyjnego P. C. prawomocną częścią wyroku Sądu Okręgowego z 15 lutego 2012 r., czyli w zakresie dotyczącym kwoty 971548,53 zł oraz odsetek ustawowych od tej kwoty za okres od 1 października 2009 r. do dnia zapłaty. Powództwo z tej części zostało w efekcie oddalone przez Sąd Okręgowy, który o kosztach całego procesu orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik sprawy z art. 98 k.p.c. przez uznanie, że strona powodowa odpowiada za całość kosztów, które pozwani ponieśli w tej sprawie. Ich szczegółowe rozliczenie Sąd Okręgowy zaś pozostawił referendarzowi sądowemu.

Apelację do wyroku Sądu Okręgowego wniosła powódka. Zaskarżając ten wyrok w całości, zarzuciła Sądowi Okręgowemu naruszenie: art. 493 § 3 k.p.c. poprzez uwzględnienie zarzutu potrącenia dokonanego przez pozwaną w toku procesu: art. 485 k.p.c. poprzez uznanie, że niekwestionowanie przez dłużnika co do zasady istnienia wierzytelności, przy jednoznacznym kwestionowaniu wzajemnych rozliczeń, oznacza uznanie roszczenia; art. 229 i art. 230 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powód przyznał sposób wzajemnych rozliczeń wskazany przez pozwaną; art. 505 pkt 4 k.c. poprzez niezastosowanie tego przepisu oraz uznanie, że dopuszczalne było dokonanie potrącenia w procesie nakazowym, pomimo niedochowania warunków określonych art. 493 § 3 k.p.c.; art. 481 k.c. poprzez niezastosowanie

tego przepisu i przyjęcie przez Sąd Okręgowy w tej sprawie własnego „proporcjonalnego” rozliczenia odsetek za opóźnienie. Na podstawie tych zarzutów powódka wnosila o zmianę zaskarżonego wyroku i zasądzenie od pozwanych na swoją rzecz kwoty 971548,53 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 1 października 2009 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w celu ponownego jej rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sądem Apelacyjnym.

Podczas rozprawy apelacyjnej pozwani wnosili o oddalenie apelacji oraz obciążenie powódki poniesionymi kosztami postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie. Ustalenia Sądu Okręgowego były prawidłowe. Obszernie i dokładnie zostały opisane w szczegółowym oraz wyczerpującym uzasadnieniu. Wszystkie oparte zostały przede wszystkim na dokumentach złożonych przez strony, których treść i znaczenie zostało trafnie odczytana przez Sąd Okręgowy, a przede wszystkim zostało poddane poprawnej ocenie prawnej, część której była zresztą zbędna, stanowiła bowiem też przejaw zaprezentowania przez Sąd Okręgowy nadmiernej analizy, w tym wariantowej, arytmetycznie poprawnej, merytorycznie jednak możliwej do pominięcia ze względu na poprawność ustaleń dokonanych przez Sąd Okręgowy w zakresie oceny znaczenia prawnego umowy zlecenia z 10 grudnia 1999 r., jak również umowy przelewu wierzytelności z dnia 14 grudnia 1999 r., zawartej pomiędzy (...) S.A. bankiem działającym ówczesnie pod (...) Bank S.A., a następnie umowy cesji tej wierzytelności z 17 grudnia 1999 r., zawartej przez obie strony w wykonaniu powołanej umowy zlecenia. Poprawnie Sąd Okręgowy odczytał treść tych umów, w tym pierwszej z nich, w zakresie pozwalającym na odróżnienie odsetek naliczonych do 14 grudnia 1999 r., z których pozwanej przypadał niewielki procent od inaczej opisanych odsetek od zaległych odsetek, które w całości przypadały stronie pozwanej, za okres do 12 lutego 2002 r., czyli do momentu, w którym Skarb Państwa wypłacił bankowi kwotę 1797232,54 zł, w tym skapitalizowane odsetki w kwocie 661742,82 zł. Wykonując poprawnie zalecenia zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 9 maja 2013 r., IA Ca 1264/12, dotyczące rozpoznania sprawy w zakresie skuteczności oświadczeń złożonych przez pozwaną w dniu 28 marca oraz w dniu 27 listopada 2002 r., w pełni poprawnie Sąd Okręgowy też ustalił, że odsetki od skapitalizowanych za podany okres odsetek, wypłacone 12 lutego 2002 r., wynosiły 1195671,31 zł i podlegały powiększeniu o kwotę 58209,61 zł, czyli 8,8% od skapitalizowanych odsetek od należności głównej, wyliczonych na podaną kwotę 661742,82 zł.

Wyliczenia wskazanych kwot były prawidłowe. Nie zostały w ogóle także zakwestionowane w apelacji, podobnie jak ustalenie, że na 12 września 2002 r. wysokość zobowiązań pozwanej z tytułu kredytu nr (...), obejmująca pozostałą do zapłaty część należności głównej i mniejszą kwotę odsetek, która została przeliczona przez Sąd Okręgowy od zredukowanej oświadczeniem z 28 marca 2002 r. należności głównej, wynosiła 1101876,81 zł. Przeciwnie, w treści apelacji strona pozwana wprost przyznała poprawność wyliczeń dokonanych w podanym zakresie przez Sąd Okręgowy. Na ich wynikach oparła zresztą jeden z podstawowych argumentów za utrzymaniem nakazu wekslowego z 23 grudnia 2002 r. w stosunku do pozwanej spółki i P. C. w zakresie pozostałej do zbadania kwoty 971548,53 zł wraz z odsetkami od 1 października 2009 r. W pozostałym zakresie nakaz ten został prawomocnie uchylony wyrokiem Sądu Okręgowego z 15 lutego 2012 r., który nie został w tej części zaskarżony przez stronę powodową, mimo tego, że powództwo zostało w tego powodu oddalone w części dotyczące należności kredytowej wynikającej z umowy z 17 grudnia 1999 r. nr (...) w kwocie 1409962,74 zł z odsetkami oraz w zakresie odsetek ustawowych od kwoty 971548,53 zł za okres do końca września 2009 r. Argumentacja skarżącej, zaprezentowana w apelacji w oparciu o potwierdzone w istocie ustalenie Sądu Okręgowego, sprowadzała się do stwierdzenia, że jeśli na 12 września 2002 r. zadłużenie pozwanej z tytułu pozostałej części kredytu nr (...) i należnych od niego odsetek do tej daty wynosiło 1101876,81 zł, to nakaz zapłaty z 23 grudnia 2002 r. powinien zostać utrzymany w mocy w takim zakresie, w jakim nakazane w tym orzeczeniu zostało, by pozwana spółka i P. C. jako poręczyciel gwarancyjnego weksla in blanco zapłacili na rzecz powódki mniejszą kwotę 971548,53 zł z odsetkami od 1 października 2009 r. Podany przez skarżącą argument nie zasługiwał na uwzględnienie. Został bowiem oparty na wadliwych założeniach merytorycznych. Pośrednio skarżąca przyznała natomiast poprawność założeń przyjętych przez Sąd Okręgowy jako podstawę uznania skuteczności oświadczenia pozwanej z 28 marca 2002 r., czyli wyliczenia odsetek od skapitalizowanych odsetek na

kwotę 1195671,31 zł, które podlegały powiększeniu o kwotę 58209,61zł, a tym samym skuteczność tego oświadczenia w odniesieniu do łącznej kwoty 1253880,92 zł, o którą należało zredukować zadłużenia pozwanej w kredyty nr (...) wraz z odsetkami, czyli w sposób uzasadniający przyjęcie, że na dzień 12 września 2002 r. całość tego zadłużenia wynosiła 1101876,81 zł. Sąd Apelacyjny w pełni podzielił oraz uznał za własne opisane ustalenia Sądu Okręgowego, w tym wykładnię umów z 10, 14 i 17 grudnia 1999 r., na bazie której zostało przyjęte, że odsetki należne od skapitalizowanych odsetek, zapłacone przez Skarb Państwa jako dłużnika na rzecz banku jako nabywcy wierzytelności pierwotnie przysługującej (...) S.A. w W., w całości przysługiwały pozwanej, nie zaś bankowi, który bezzasadnie zakwestionował skuteczność oświadczenia z 28 marca 2002 r., czyli złożonego przed wniesieniem pozwu, do którego nie mogły mieć w ogóle zastosowania podstawowe zarzuty podniesione w apelacji w zakresie uznania za skuteczne przez Sąd Okręgowy potrąceń dokonanych w toku postępowania w tej sprawie, zwłaszcza że w apelacji nie zostały podniesione zarzuty w zakresie tych wniosków i argumentów, na podstawie których Sąd Okręgowy dokonał wskazanych obliczeń i ustalił, że na 12 września 2002 r. zadłużenie pozwanej zostało zmniejszone do kwoty 1101876,81 zł. W apelacji skarżącej nie zostały ponadto zakwestionowane wyliczenia, na podstawie których Sąd Okręgowy uznał, że na 22 czerwca 2006 r., czyli na datę otrzymania przez bank kwoty 1742762,27 zł od (...) S.A. w G., z której na rzecz pozwanej przypadła kwota 1635962,83 zł, co zostało przyznane w piśmie banku do pozwanej z 28 lipca 2009 r., podpisanym przez J. L., stan zadłużenia pozwanej wynosił zaledwie 2475,16 zł. Powiększony o odsetki za okres od 22 czerwca 2006 r. do 2 października 2008 r., czyli daty otrzymania przez bank trzeciej raty w wykonaniu przez (...) S.A. ugody dotyczącej spłaty odsetek zasądzonych od Skarbu Państwa od należności głównej w kwocie 9580108 zł, wynosił natomiast 3124,77 zł. Przyznać tylko należy, że podstawa tych wyliczeń, związana ze skutecznością potrącenia dokonanego skutecznie, w ocenie Sądu Okręgowego, dopiero oświadczeniem pozwanej z 5 grudnia 2011 r., które wywołało skutek wsteczny od 22 czerwca 2006 r., w związku z brakiem umocowania po stronie J. L. (2) do dokonania potrącenia w imieniu banku pismem otrzymanym przez pozwaną 28 lipca 2009 r., została już objęta zarzutem naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 493 § 3 k.p.c. w zw. z art. 505 pkt 4 k.c. polegającym na uwzględnieniu potrącenia dokonanego w toku procesu prowadzonego w postępowaniu nakazowym, w którym powoływanie takich zarzutów zostało ograniczone w sposób określony pierwszym z tych przepisów.

Zarzuty, na których apelacja powódki została oparta, nie zasługiwały na uwzględnienie z powodów merytorycznych, związanych z oceną skuteczności potrąceń, które brał pod uwagę Sąd Okręgowy, również dokonanych w toku postępowania wywołanego zarzutami pozwanych od nakazu wekslowego z 23 grudnia 2002 r. Odwoływanie się do skuteczności tych potrąceń nie było w tej sprawie bowiem w ogóle potrzebne ze względu na uzgodnienia, które zostały przez strony przyjęte w umowach dotyczących przeniesienia na bank działający po stronie czynnej wierzytelności nabytych przez pozwaną umową z 17 grudnia 1999 r., zawartą w wykonaniu zlecenia z 10 grudnia 1999 r., po ich nabyciu, na podstawie umowy z 14 grudnia 1999 r., przez bank na rachunek pozwanej, w tym głównie ze względu na upoważnienie pozwanej do zaliczenia otrzymanych z tego tytułu świadczeń, w tym odsetek od należności głównej przysługującej pierwotnie (...) S.A. w W. wobec Skarbu Państwa, na poczet nie tylko umowy programowej z 15 grudnia 2000 r., lecz również umowy kredyty nr (...) z 17 grudnia 1999 r., przy braku podobnych upoważnień co do rozliczenia umowy kredyty nr (...), na poczet której w największym też stopniu bank zaliczył, własnym oświadczeniem o potrąceniu z 14 lipca 2010 r., raty utrzymane od (...) S.A. w wykonaniu ugody dotyczącej spłaty odsetek od należności głównej przysługującej tej spółce od Skarbu Państwa, jak trafnie uznał Sąd Okręgowy, a czego nie uwzględniła skarżąca w apelacji, która została również oparta na bezzasadnym zarzucie oparcia przez Sąd Okręgowy rozliczeń na okoliczność przyznania sposobu ich dokonania przez pozwaną ze strony skarżącej. O bezzasadności tego zarzutu świadczy okoliczność oparcia ustaleń przez Sąd Okręgowy również na piśmie bank odebranych przez pozwaną w dniu 28 lipca 2009 r., w którym została przyznana okoliczność otrzymania przez bank do (...) S.A. w G. podanej w nim kwoty, oraz uznania, że na rzecz pozwanej przypadła jej przeważająca część, czyli kwota 1635962,83 zł, jak również na oświadczeniu z 14 lipca 2010 r., w którym powódka podała, jakie kwoty z otrzymanych rat od (...) S.A. zaliczyła na poczet poszczególnych zobowiązań pozwanej wobec banku. Nie sposób więc było uznać, aby Sąd Okręgowy naruszył w tym zakresie art. 229 i art. 230 k.p.c., jak również by oparł się wyłącznie na wyliczeniach pozwanej w sytuacji, gdy w większości samodzielnie dokonywał rozliczeń wpłat, które na przestrzeni kilku lat zmniejszały zobowiązanie pozwanej wobec banku z kredyty (...) wraz z odsetkami. Sąd Okręgowy samodzielnie wyliczył również wysokość tych zobowiązań na 12 września 2002 r., a następnie na 22 czerwca 2006 r. i 2 października 2008 r. Oparła się tylko na

przyznanej przez powódkę okoliczności otrzymania w dniu 22 czerwca 2006 r. kwoty 1742762,27 zł od (...) S.A. w G. oraz na przyznaniu w piśmie banku otrzymanym przez pozwaną 28 lipca 2009 r., że z tej kwoty na rzecz pozwanej przypadło 1635962,83 zł. Wszystkie ustalenia i wyliczenia, na które powołał się Sąd Okręgowy, były więc poprawne, mimo zbędności części z nich. Za bezzasadne Sąd Apelacyjny uznała więc zawarte w apelacji zarzuty naruszenia przez Sąd Okręgowy powołanych w jej treści przepisów prawa procesowego, w tym art. 229 i art. 230 k.p.c.

Twierdzenie skarżącej, jakoby za utrzymaniem nakazu zapłaty wobec pozwanej spółki i P. C. w zakresie kwoty 971548,53 zł z odsetkami od 1 października 2009 r. przemawiało niespłacenie przez pozwaną w stosunku do banku kredytu nr (...) z odsetkami w kwocie 1101876,81 zł, którą Sąd Okręgowy obliczył poprzez uwzględnienie skuteczności oświadczenia pozwanej z 28 marca 2002 r. w zakresie odsetek od skapitalizowanych odsetek za okres do 12 marca 2002 r. i należną pozwanej część odsetek od długu głównego, które wynosiły 58209,61 zł, nie było uzasadnione już w świetle stanu postępowania ponownie rozpoznawanego przez Sąd Okręgowy. Przeoczone w tym stanowisku zostało przez skarżącą, że przyczyną uchylecia przez Sąd Okręgowy, wyrokiem z 15 lutego 2012 r., nakazu wekslowego z 23 grudnia 2002 r. było skuteczne i uwzględnione wówczas przez Sąd Okręgowy dokonanie przez bank potrącenia należności pozwanej z kredytu nr (...), oświadczeniem z 14 lipca 2010 r., do wysokości podanej w jego treści, czyli tylko do kwoty 1674556,73 zł, z tej przyczyny, że z otrzymanych przez bank rat od (...) S.A. w pełnej kwocie 6679748,46 zł powołanym pismem bank potrącał kwotę 5568533,31 zł, z której na spłatę umowy programowej nr (...) z 15 grudnia 2000 zł przeznaczył kwotę 1471961,80 zł, a kwotę 2422014 zł rozliczał umowę kredytu z 29 marca 2000 r. nr (...), pomimo tego, że ostatnia z podanych umów nie została zabezpieczona cesją wierzytelności wraz z odsetkami, którą (...) S.A. spłacał bankowi w ratach jako jej nabywcy działającego na zlecenie i rachunek pozwanej, co z kolei trafnie zostało ocenione przez Sąd Okręgowy.

Nawet gdyby nie było podstaw, które jednak zachodzą, jak trafnie uznał Sąd Okręgowy przy ponownym rozpoznaniu sprawy, mimo że ich nie dostrzegł przy wydawaniu wyroku z 15 lutego 2012 r., do kwestionowania rozliczenia rat otrzymanych od (...) S.A., przy ocenie zasadności apelacji wniesionej po raz drugi w tej sprawie przez pozwanych, nie można było nie dostrzec, że nawet kwota, która w oświadczeniu banku z 14 lipca 2010 r. została przeznaczona na częściowe umorzenie wierzytelności wobec pozwanej z kredytu nr (...), wystarczała aż nadto do tego, aby pozostała jego część, naliczona na dzień 12 września 2002 r., na 1101876,81 zł, nawet powiększona o odsetki, zwłaszcza przy uwzględnieniu wstecznego skutku potrącenia, dokonanego przez bank w powołanym piśmie, czyli pozwalającego na naliczanie odsetek najpóźniej do 2 października 2008 r., jak przyjął Sąd Okręgowy, a w istocie do 12 grudnia 2007 r. ze względu na wcześniejszą wymagalność kredytu nr (...) w stosunku do umowy ramowej nr (...), niespłacona na dzień 12 września 2002 r. część kredytu z odsetkami w podanej wysokości została w pełni zaspokojona kwotą 1674556,73 zł, którą bank przeznaczył w powołanym piśmie na spłatę części kredytu zabezpieczonego wekslem załączonym do pozwu. Skarżąca zwyczajnie na etapie opracowania apelacji przeoczyła, że do podanej kwoty dochodzono w tej sprawie wierzytelność została zaspokojona wskutek oświadczenia banku z 14 lipca 2010 r. o jej potrąceniu z należnością kredytową zabezpieczoną wekslem, na podstawie którego został wydany w tej sprawie nakaz zapłaty z 23 grudnia 2002 r. W sytuacji, gdy w ogóle nie kwestionowała w apelacji zaliczenia przez Sąd Okręgowy należności z tytułu odsetek od skapitalizowanych odsetek oraz przypadającej na pozwaną części odsetek od wierzytelności nabytej od (...) S.A. na zlecenie i rachunek pozwanej, wcześniejszy wynik postępowania zakończony wyrokiem Sądu Okręgowego z 15 lutego 2012 r., w części, która była niekorzystna dla strony powodowej, nie pozwalał w oczywisty sposób na podzielenie argumentacji zaprezentowanej w apelacji już z tego powodu, że we wskazanym zakresie strona powodowa w ogóle nie zaskarżyła tego wyroku, a przypisaniu apelacji do wyroku wydanego po ponownym rozpoznaniu dalszej części sprawy, nie dostrzegła, że przyczyną uchylecia nakazu z 23 grudnia 2002 r. i oddalenia powództwa o zapłatę kwoty 1409962,74 zł z odsetkami, jak też odsetek od 971548,53 zł za okres od 12 września 2002 r. do 30 września 2009 r. było uwzględnienie przez Sąd Okręgowy oświadczenia banku z 14 września 2010 r. o umorzeniu kredytu nr (...) do kwoty 1674556,73 zł. Apelacja już z tego powodu nie zasługiwała na uwzględnienie. Pominięty w niej wynik postępowania zakończony prawomocnie powołanym wyrokiem z 15 lutego 2012 r. wykazuje ponadto pośrednio, przynajmniej częściowo, bezzasadność pozostałych zarzutów powołanych w apelacji wniesionej od wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy w podanej części. Nie sposób było więc uwzględnić zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 493 § 3 k.p.c., polegającego na uwzględnieniu przy ponownym rozpoznawaniu

sprawy potrąceń dokonanych w toku postępowania wywołanego zarzutami pozwanych od nakazu wekslowego z 23 grudnia 2002 r., czyli w istocie uznaniu ze strony Sądu Okręgowego kompensacyjnego skutku oświadczenia pozwanej z 5 grudnia 2011 r. o potrąceniu kwoty 1635962,83 zł, otrzymanej przez powódkę 22 czerwca 2006 r. od (...) S.A., z należnością, na którą składał się niespłacony kredyt nr (...) i odsetki do 12 września 2002 r. w kwocie 1101876,81 zł oraz dalsze odsetki w kwocie 536561,18 zł za okres od 12 września 2002 r. do 22 czerwca 2006 r., w sytuacji, gdy przyczyną wydania niekorzystnej dla banku części wyroku z 15 lutego 2012 r., podaną w jego uzasadnieniu i niezakwestionowaną przez skarżącą, było uwzględnienie przez Sąd Okręgowy potrącenia dokonanego przez stronę powodową pismem z 14 lipca 2010 r., czyli skutku polegającego na umorzeniu wskazanego kredytu z odsetkami do wysokości 1674556,73 zł. W sytuacji, gdy rozstrzygnięcie oparte na potrąceniu dokonanym przez powódkę, które we wskazanym zakresie zostało uznane za skuteczne, nie zostało wówczas zaskarżone przez stronę powodową, trudno było za uzasadniony uznać zarzut uwzględnienia przez Sąd Okręgowy, na etapie ponownego rozpoznawania sprawy, skutku wywołanego potrąceniem, którego dokonywała pozwana pismem z 5 grudnia 2011 r. ze względu na to, że oświadczenie banku z 28 lipca 2009 r. o takiej samej treści nie mogło zostać w tej sprawie uznane za skuteczne już z tego powodu, że zostało ono złożone przez pracownika, który nie dysponował pełnomocnictwem do składania w imieniu strony powodowej oświadczeń woli tej treści. Składając powołane oświadczenie z 5 grudnia 2011 r., również więc strona pozwana założyła, że J. L. (2) nie został prawidłowo upoważniony do złożenia w imieniu strony powodowej oświadczenia zawartego w powołanym piśmie. Jeśli jednak w rozpoznawanym w tym postępowaniu sporze, w pierwszy jego etapie, odniosło skutek podobne oświadczenie złożone przez bank w dniu 14 lipca 2010 r., wymóg stosowania równych reguł procesowych w stosunku do obu stron nie pozwalał na uznanie, że uwzględnienie przez Sąd Okręgowy oświadczenia o potrąceniu dokonanym przez pozwaną w dniu 5 grudnia 2011 r. naruszało art. 493 § 3 w zw. z art. 505 pkt 4 k.p.c. w stopniu uzasadniającym uwzględnienie apelacji poprzez uznanie, że potrącenie przez stronę pozwaną kwoty 1635962,83 zł z większą na dzień 22 czerwca 2006 r. o 2475,16 zł wierzytelnością powoda wobec pozwanej należało pominąć przy ocenie zasadności apelacji wniesionej od wyroku wydanego przez Sąd Okręgowy po ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie byłoby to uzasadnione ani dotychczasowym przebiegiem postępowania i respektowaniem w procesie zasady równości obu przeciwstawnych stron, ani względami merytorycznymi, na które nie zwrócił w ogóle uwagi Sąd Okręgowy, zwłaszcza że w pisemnym uzasadnieniu wyroku z 9 maja 2013 r., IA Ca 1264/12, Sąd Apelacyjny polecił Sądowi Okręgowemu przeprowadzenie dokładniejszej oceny skuteczności nie tylko oświadczenia z dnia 28 marca, lecz również oświadczenia z 27 listopada 2002 r., które dotyczyło odsetek od należności głównej nabytej od (...) S.A. w stosunku do Skarb Państwa, czyli należności dużo później otrzymanej przez stronę powodową od (...) S.A. i objętej potrąceniem z 14 lipca 2010 r., dokonanym przez bank. Sąd Apelacyjny jednoznacznie wówczas wskazywał, aby Sąd Okręgowy dużo dokładniej przyjrzał się skuteczności tych potrąceń, w szczególności na gruncie treści i skutków przeniesienia przez pozwaną nabytych wierzytelności na rzecz strony powodowej, umowami z 15 i 20 grudnia 2000 r. na zabezpieczenia umowy nr (...) oraz kredytu nr (...) z jednoczesnym upoważnieniem banku od tego, aby uzyskane od dłużnika świadczenia zostało przeznaczone na zaspokojenie zobowiązań pozwanej, którego wynikały z obu wskazanych umów, aż do pełnego ich zaspokojenia.

Zachowując chronologię zdarzeń, które skutecznie redukowały wysokość zobowiązań pozwanej w kredytu nr (...) wraz z odsetkami, a zarazem odnosząc się do zarzutów dotyczących naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 493 § 3 k.p.c. w zw. z art. 505 pkt 4 k.c., należy wskazać, że nie zasługiwał on na uwzględnienie w odniesieniu do potrącenia dokonanego przez pozwaną, którego przedmiotem była wierzytelność o wypłatę przez skarżącą kwoty 1635962,83 zł, która przypadła na pozwaną z otrzymanej przez skarżącą kwoty 1742762,27 zł od (...) S.A. w dniu 22 czerwca 2006 r. Nawet przy przyjęciu, że oświadczenie o potrąceniu tej kwoty złożone w imieniu strony powodowej, które dotarło do pozwanej 28 lipca 2009 r., nie było skuteczne ze względu na to, że J. L. (2) nie był umocowany do złożenia takiej treści oświadczenia woli w imieniu banku, za skuteczne oraz dopuszczalne w procesie nakazowym należało uznać, jak zasadnie przyjął Sąd Okręgowy, oświadczenie pozwanej o potrąceniu tej wierzytelności z zobowiązaniem z tytułu kredytu nr (...), złożone 5 grudnia 2011 r. W postępowaniu tym do potrącenia może bowiem został zgłoszona wierzytelność wykazana jednym z dokumentów, które zostały wymienione w art. 485 k.p.c. Przewidziane treścią art. 493 § 3 k.p.c. ograniczenie nie dotyczy tylko czynności potrącenia dokonanej jeszcze przed procesem, przed zainicjowaniem którego doszło do skutecznego potrącenia tej części wskazanych zobowiązań pozwanej, której dotyczyło oświadczenie z 28 marca 2002 r. Wskazane ograniczenia odnosiły się natomiast do potrącenia z 5 grudnia

2011r. wierzytelności pozwanej wobec banku ze względu na otrzymanie przez bank świadczenia od (...) Zakładów (...) w 22 czerwca 2006 r., a więc niewątpliwie w toku postępowania wywołanego zarzutami ze strony pozwanych, wniesionymi od nakazu zapłaty z 3 grudnia 2002 r.

Brak było jednak podstaw do uznania, że uwzględnienie potrącenia z 5 grudnia 2011 r., ze skutkiem wstecznym od 22 czerwca 2006 r., nie było w tej sprawie dopuszczalne, czyli że tej wierzytelności dotyczyły ograniczenia z art. 493 § 3 k.p.c. Jednym z dokumentów określonych w art. 485 k.p.c. jest bowiem oświadczenie wiedzy dłużnika o uznaniu długu, do którego doszło poprzez fakt skierowania do pozwanej pisma odebranego 28 lipca 2009 r. z informacją, że określona w nim kwota 1635962,83 zł, po odjęciu należnej bankowi prowizji od otrzymanej od (...) S.A. kwoty 1742762,27 zł, przypada na rzecz pozwanej, która nabyła w ten sposób nie tylko uprawnienie do potrącenia tej wierzytelności z zobowiązaniami wynikającymi z kredytu nr (...), lecz również do zgłoszenia dokonanej 5 grudnia 2011 r. czynności potrącenia do rozliczenia w ramach będącego w toku postępowania dotyczącego weksła, który zabezpieczał ten kredyt. Oświadczenie wiedzy banku pochodziło bowiem wprost od dłużnika. Zostało podpisane przez osobę czynną w lokalu przedsiębiorstwa, która w ten sposób dokonywała zwykłej czynności związanej z przekazaniem informacji należących do jej kompetencji, czyli w sposób, do którego odpowiednie, jeśli nie bezpośrednie, zastosowanie mógłby mieć art. 97 k.c., zwłaszcza ze względu na pisemną jednak formę złożenia przez pracownika oświadczenia wiedzy tej treści, któremu strona powodowa nie zaprzeczyła w trakcie postępowania w tej sprawie, lecz w jego toku oraz w apelacji powołała się niedopuszczalność uwzględnienia potrącenia dokonanego przez pozwaną pismem z 5 grudnia 2011 r. ze względu na naruszenie przez pozwaną ograniczeń wynikających z art. 493 § 3 k.p.c. Z podanych powodów, Sąd Apelacyjny stanowiska skarżącej nie podzielił. Zastrzec przy tym należy, że skuteczność potrącenia dokonanego przez pozwaną 5 grudnia 2002 r., wobec nieskuteczności potrącenia dokonanego 27 listopada 2002 r., nie miała ostatecznie znaczenia dla oceny zasadności apelacji, która podlegałaby oddaleniu również przy przyjęciu, że nie odniosło ono skutku albo że niedopuszczalne było jego uwzględnienie przy rozstrzygnięciu o zarzutach pozwanych od nakazu zapłaty z 23 grudnia 2002 r. w zakresie dotyczącym tej części uwzględnionego nim roszczenia, która była przedmiotem ponownego rozpoznania sprawy przez Sąd Okręgowy.

Podstawowe znaczenie dla oceny zasadności apelacji miała ocena prawna okoliczności związanych z zawarciem przez strony umowy przewłaszczenia od strony pozwanej na rzecz banku wierzytelności nabytej od (...) S.A. wobec Skarbu Państwa, umową z dnia 17 grudnia 1999 r., zawartą w wykonaniu zlecenia z 10 grudnia, czyli po jej nabyciu przez powodowy bank, umową z 14 grudnia 1999 r., na zlecenie i na rachunek pozwanej, która od 18 grudnia 1999 r. stała się wierzycielem w stosunku do Skarbu Państwa tak w zakresie należności głównej, jak również w części dotyczącej dużo większych odsetek, niezależnie od tego, że wysokości tych należności została ustalona dopiero w postępowaniu, które dotyczyło się pomiędzy (...) S.A. a Skarbem Państwa. Część z tej wierzytelności umową z 15 grudnia 2000 r. została powrotnie przeniesiona na powodowy bank w celu zabezpieczenia roszczeń banku wobec pozwanej, które wynikały z umowy programowej nr (...) z tej samej daty. Pozostała część tej wierzytelności, czyli 847494 zł należności głównej oraz odsetki wyliczone na kwotę 49500000 zł, umową z 20 grudnia 2000 r. została przeniesiona na bank w celu zabezpieczenia spłaty kredytu nr (...) wraz z odsetkami. Od 20 grudnia 2000 r. wierzycielem, tyle że w ramach zabezpieczenia swoich roszczeń wobec pozwanej z umów o podanych numerach, w stosunku do Skarbu Państwa jako dłużnika pozostawał tylko bank. Co więcej, kluczowe dla oceny zarzutu, podniesionego przez pozwanych w zarzutach od nakazu z 23 grudnia 2002 r., była ocena upoważnienia udzielonego bankowi w treści umów o przeniesieniu wskazanej wierzytelności na zabezpieczenie z 15 i 20 grudnia 2000 r. Została w tych umowach wprost zapisana konstrukcja zaliczania przez bank otrzymanych od dłużnika, czyli od Skarbu Państwa, wpłat bezpośrednio na zaspokojenie zabezpieczonych w ten sposób zobowiązań, czyli także z kredytu nr (...), do pełnego ich zaspokojenia. W wypadku więc pełnej realizacji *causa cavendi* związanej z przeniesieniem nabytej wierzytelności wobec Skarbu Państwa na zabezpieczenie, czyli pełnego zaspokojenia ze środków wpłaconych przez Skarb Państwa zobowiązań pozwanej wynikających z umowy programowej nr (...) oraz z kredytu nr (...), po stronie pozwanej mogłoby powstać roszczenie wobec banku o zwrotne przeniesienie na rzecz strony pozwanej pozostałej części wierzytelności, która została w całości przeniesiona w podanym celu na bank, który nie tylko w umowach o podanych numerach, lecz także w stosunku obligacyjnym, w którym po zobowiązanej występował Skarb Państwa, uzyskał status wierzyciela, na rzecz którego wynikające z nich świadczenia powinny zostać spełnione, co zresztą w znacznym zakresie nastąpiło, pomimo

perturbacji związanych z zaspokojeniem przez Skarb Państwa, w części dotyczącej odsetek od należności głównej, nie banku jako nabywcy wierzytelności, lecz (...) S.A. jako pierwotnego jej wierzyciela, z którym powodowy bank ostatecznie zawarł ugodę i w sposób rozłożony w czasie uzyskał zapłatę kwoty 6679748,46 zł z tytułu wskazanych odsetek w sześciu ratach, a przeważającą część tej kwoty rozliczył, oświadczeniem z dnia 14 lipca 2010 r. w sposób podany w jego treści. Największa kwota 2422014 zł została przeznaczona na zaspokojenie kredytu nr (...) z 29 marca 2000 r., który nie został jednak, jak poprawnie ustalił Sąd Okręgowy, zabezpieczony przeniesieniem wierzytelności nabytej od (...) S.A. na bank, który nie został również upoważniony przez pozwaną do zaliczenia należności uzyskanej od (...) S.A. na wskazany kredyt. Takie zabezpieczenie i upoważnienie dotyczyło bowiem wyłącznie umowy nr (...) oraz kredytu nr (...), jak wynikało z umów zawartych 15 i 20 grudnia 2000 r.

Podstawowe znaczenie dla określenia skuteczności prawnej wszystkich rozliczeń, którymi zajmował się Sąd Okręgowy w tej sprawie, miało nie tylko przeniesienie wierzytelności nabytej od (...) S.A. na zabezpieczenie, lecz również zapisany przez strony w powołanych umowach mechanizm zaliczania otrzymanej przez bank spłaty zobowiązania przez (...) S.A. na poczet w ten sposób zabezpieczonych zobowiązań, w tym z kredytu nr (...), aż do pełnego ich zaspokojenia, a przede wszystkim przed rozliczeniem kredytu nr (...), który nie został w ten sposób zabezpieczony, jak też konsekwencje, które należało wyprowadzić z niewątpliwie prawidłowego ustalenia, że po tym, jak zostały zawarte umowy z 15 i 20 grudnia 2000 r., powodowy bank uzyskał również status wierzyciela w stosunku do Skarbu Państwa w ramach należności, które pierwotnie przysługiwały (...) S.A.

Dostrzeżenie, że od 20 grudnia (...) aż do pełnej spłaty zobowiązań, które zostały zabezpieczone w opisany sposób, powodowy bank uzyskał status wierzyciela również w stosunku do Skarbu Państwa, wykluczało zupełnie takie działania, jak dokonywanie potrąceń pomiędzy stronami w zakresie dotyczącym rozliczenia kredytu nr (...) podobnie jak umowy nr (...), ze środków uzyskanych przez bank od Skarbu Państwa, w części zaś niezaspokojonej przez tego dłużnika, lecz wypłaconej pierwotnemu wierzycielowi – także w zakresie wpłat otrzymanych od (...) S.A. na podstawie ugody zawartej przez powodowy bank i wykonywanej w sześciu ratach pomiędzy 12 grudnia 2007 r. a 30 września 2009 r. Pozostając wierzycielem we wszystkich tych stosunkach, bank nie mógł skutecznie dokonać potrącenia wzajemnych zobowiązań między stronami. Czynności takiej nie mogła również dokonać pozwana, po stronie której mogło powstać roszczenie o wypłacenie niewykorzystanej na realizację celu zabezpieczenia części wierzytelności uregulowanej przez Skarb Państwa, a w zakresie odsetek objętych wskazaną ugodą – również kwoty wpłaconej przez (...) S.A. W części przeznaczonych na rozliczenie umowy nr (...), jak też kredytu nr (...) aż do pełnego ich zaspokojenia ze środków wpłaconych przez obu wskazanych dłużników, po stronie pozwanej nie powstawało osobne roszczenie o wypłacenie części wierzytelności i odsetek nabytych umową z 17 grudnia 1999 r. i zwrotnie przeniesionych na bank umowami z 15 i 20 grudnia 2002 r., a tym bardziej o przeniesienie na pozwaną części wierzytelności, po jej uregulowaniu zwłaszcza przez wskazanych dłużników.

W sytuacji, więc gdy umowami z 15 i 20 grudnia 2000 r. powodowy bank został upoważniony do bezpośredniego zaliczenia otrzymanych od dłużników środków, które były przedmiotem umów z 14 i 17 grudnia, a następnie również umów z 15 i 20 grudnia 2000 r., do rozliczenia zobowiązań pozwanej z tytułu umów, które zostały zabezpieczone w opisany sposób, czyli z wyłączeniem kredytu nr (...) z 29 marca 2000 r., w ogóle nie było potrzebne, ani też możliwe dokonywanie czynności potrącenia, lecz zaliczenia wpłat otrzymanych przez bank jako wierzyciela na poczet wskazanych zobowiązań pozwanej. Do wysokości zobowiązań, które wynikały z tych umów, utrzymanie wpłaty od Skarbu Państwa, w tym wpłaconej 12 i 18 marca 2002 r., prowadziło więc, jak wynikało z umowy z 20 grudnia 2000 r., do bezpośredniego zaliczenia tych środków na poczet zobowiązań z kredytu nr (...) jako wcześniejszego w porównaniu do umowy z 15 grudnia 2000 r. nr (...). Analogiczny skutek i to bez konieczności dokonywania jakichkolwiek czynności prawnych, w tym bez składania oświadczeń o potrąceniu, wywoływało utrzymanie przez bank wpłat późniejszych, czyli przede wszystkim w ramach realizacji przez (...) S.A. ugody dotyczącej łącznej kwoty 6679748,46 zł, rozłożonej na sześć rat. W tym zakresie pozwana nie uzyskiwała statusu wierzyciela uprawnionego do otrzymania tych świadczeń od dłużnika, czyli Skarbu Państwa i (...) S.A. w oparciu o umowę z 14 grudnia 1999 r. Przeniosła bowiem na bank posiadane z tego tytułu wierzytelności w celu zabezpieczenia umowy nr (...) i kredytu nr (...). Po rozliczeniu tych umów mogłaby tylko żądać zwrotnego przeniesienia jeszcze niezaspokojonej części należności, zwłaszcza spłacanych

ratami, albo wydania przez bank środków, które zostały wpłacone przez dłużnika, czyli które nie były potrzebne do uregulowania zobowiązań pozwanej wobec banku z obu podanych umów, które zostały zabezpieczone umowami z 15 i 20 grudnia 2000 r.

Zgodnie z umową z 20 grudnia 2000 r., kwoty uzyskane przez bank od Skarbu Państwa 12 i 18 marca 2002 r. podlegały zaliczeniu na poczet kredytu z 17 grudnia 1999 r. nr (...) nawet bez konieczności dokonywania przez pozwaną potrącenia zawartego w piśmie z 28 marca 2002 r., do którego w ogóle nie mógł się odnosić zarzut naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 493 § 3 w zw. z art. 505 pkt 4 k.c. Chodziło bowiem o zbędne w istocie potrącenie dokonane przed wniesieniem pozwu. Tym bardziej nie byłoby uzasadnione uwzględnienie potrącenia, którego pozwana usiłowała dokonać pismem z 27 listopada 2002., czyli złożonym po wniesieniu pozwu, a przed wydaniem nakazu zapłaty z 23 grudnia 2002 r. Nie mogła zresztą potrącić wierzytelności przysługującej stronie powodowej wobec Skarbu Państwa, ani zaliczyć wpłaty, która nastąpiła na rzecz banku jako wierzyciela dopiero w ramach realizacji przez (...) S.A. ugody dotyczącej odsetek zapłaconych przez Skarb Państwa na rzecz pierwotnego wierzyciela należności głównej, a nie jej nabywcy, czyli banku działającego na zlecenie i rachunek pozwanej.

W sytuacji, gdy na dzień 12 września 2002 r. zredukowane zobowiązania kredytowe pozwanej w umowy nr (...) zostały zmniejszone i z odsetkami wynosiły 1101876,81 zł, nawet przy pominięciu dalszego ich zmniejszenia w wyniku potrącenia środków uzyskanych z wpłaty dokonanej przez (...) S.A., czyli ze skutkiem od 22 czerwca 2006 r., uzyskanie przez bank wpłaty w kwocie 6679748,46 zł, pomimo jej rozłożenia w sześć rat w okresie od 12 grudnia 2007 r. do 30 września 2009 r., którą powodowy bank miał obowiązek zaliczyć na poczet kredytu nr (...) i umowy nr (...), zgodnie z umowami z 15 i 20 grudnia 2000 r., doprowadzić musiało do pełnego uregulowania tych należności pozwanej wobec powódki. Wysokość tej kwoty przenosiła bowiem znacznie oba wskazane zobowiązania pozwanej, które Sąd Okręgowy wyliczył prawidłowo na 2583176,95 zł, nawet gdyby zachodziła potrzeba ich powiększenia o kwotę 6679748,46 zł i doliczenia odsetek za okres od 22 czerwca 2006 r. do utrzymania przez bank czwartej raty przewidzianej ugodą zawartą z (...) S.A., niezależnie ponadto od tego, że w pisemnym oświadczeniu banku o potrąceniu tych środków z 14 lipca 2010 r., największa ich część, wynosząca 2422014,78 zł została przeznaczona na zaspokojenie kredytu nr (...) z 29 marca 2000 r. Prawidłowo jednak Sąd Okręgowy uznał, zebrany w tej sprawie materiał dowodowy nie dawał bowiem podstawy do przyjęcia innych ustaleń, że wierzytelność nabyta od (...) S.A. umową z 14 grudnia 1999 r., następnie przeniesiona na pozwaną, umową z 17 grudnia 1999 r., nie została przeniesiona na zabezpieczenie kredytu nr (...) z 29 marca 2000 r. na bank, po stronie którego nie powstało również uprawnienie do zaliczenia otrzymanych środków z tego tytułu na poczet zobowiązań pozwanej wynikających z tego kredytu. Środki z tego tytułu mogłyby zostać przeznaczone na spłatę kredytu nr (...), także poprzez potrącenie, jednakże dopiero po ich zaliczeniu na pełne pokrycie tych zobowiązań pozwanej, które zostały w ten sposób zabezpieczone umowami z 15 i z 20 grudnia 2000 r., w których została przyjęta formuła zaliczenia otrzymanych wpłat od dłużnika na zabezpieczone w ten sposób zobowiązania strony pozwanej wobec powódki, bez konieczności dokonywania potrąceń, które w tej części po prostu były bezprzedmiotowe, a nawet niedopuszczalne i sprzeczne z istotą takiego zabezpieczenia.

Przyjęta konstrukcja była w skutkach zbliżona do innych zabezpieczeń, w tym związanych z wystawieniem weksla, polegających na tym, że spłacenie zobowiązania z weksla prowadzi do automatycznego wygaśnięcia należności ze stosunku podstawowego, zabezpieczonej przez jego wystawienie, zupełnie bez konieczności dokonywania jakichkolwiek potrąceń. Podobny skutek występuje w sytuacji przeniesienia wierzytelności wobec osoby trzeciej na zabezpieczenie. Spełnienie świadczenia przez dłużnika przewłaszczonej wierzytelności na rzecz wierzyciela z zabezpieczonego w ten sposób stosunku prowadzi do wygaśnięcia zobowiązania dłużnika z tego stosunku, który swoją wierzytelność wobec osoby trzeciej przeniósł na swojego wierzyciela w celu jej zabezpieczenia. Skutek tego rodzaju, wynikający z zabezpieczającego tylko celu przeniesienia wierzytelności pieniężnej, czyli z causa cavendi takiej czynności, zostaje wprost zrealizowany jej zapłatą przez dłużnika. Jego wystąpienie nie wymaga w ogóle dokonywania żadnych dalszych czynności poza matematyczne obliczenia. Bezprzedmiotowe jest dokonanie czynności potrącenia wzajemnych wierzytelności. Po stronie dłużnika zabezpieczającego w ten sposób swoje zobowiązanie nie powstaje też roszczenie o wypłatę przewłaszczonej w tym celu wierzytelności wobec osoby trzeciej do wysokości przeznaczonej na zaspokojenie zabezpieczonej w podany sposób wierzytelności.

Z opisanych powodów, na tle okoliczności, które prawidłowo ustalił Sąd Okręgowy, zbędne nawet było powoływanie się na oświadczenie o potrąceniu z 28 marca 2002 r., a przede wszystkim istnienie podstaw do potrącenia, które zostało albo mogło zostać dokonane w ramach rozliczenia spłaty kredytu nr (...) ze środków otrzymanych przez skarżącą z wykonania ugody przez (...) S.A., które były przedmiotem częściowo bezskutecznego, z dalszym zaś zakresie zbędnego oświadczenia z 14 lipca 2010 r., nawet przy niemającym podstaw przyjęciu, że uwzględnieniu w tej sprawie nie podlegało oświadczenie o potrąceniu z 5 grudnia 2011 r. kwoty 1635962,83 zł otrzymanej przez bank od (...) S.A. Wysokość środków otrzymanych przez skarżącą na podstawie powołanej ugody, które podlegały zaliczeniu na poczet niespłaconej jeszcze części kredytu nr (...) wraz z odsetkami, była na tyle duża, aby w każdym możliwych wariantów można było uznać, że całość tych zobowiązań została zaspokojona, czyli że wygasło w całości zobowiązania zabezpieczone wekslem załączonym do pozwu, który był podstawą wydania nakazu zapłaty wobec pozwanej spółki i P. C. jako jego poręczyciela.

Zgodnie z art. 496 k.p.c., zachodziły więc podstawy do uchylenia dalszej części nakazu zapłaty z 23 grudnia 2002 r. oraz oddalenia powództwa wobec pozwanych w zakresie należności wynoszącej 971548,53 zł z ustawowymi odsetkami od 1 października 2009 r., czyli w części, która nie została uchylona prawomocną częścią wyroku Sądu Okręgowego z 15 lutego 2012 r. Zbędne z tych powodów było rozpatrywanie dalszych zarzutów, zwłaszcza zgłaszanych ze strony poręczyciela. W pełni prawidłowe było więc również rozstrzygnięcie o kosztach procesu zawarte w wyroku wydanym po ponownym rozpoznaniu sprawy przez Sąd Okręgowy, poprzez obciążenie strony powodowej całością kosztów poniesionych przez pozwanych. Apelacja powódki nie zasługiwała z tych powodów na uwzględnienie.

Oddalenie apelacji uzasadniało obciążenie skarżącej całością kosztów postępowania apelacyjnego poniesionych przez pozwanych. Na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 108 § 1 k.p.c. i przy zastosowaniu rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynność radców prawnych i za czynności adwokackie, Sąd Apelacyjny zasądził od skarżącej na rzecz pozwanych po 10800 zł tytułem wynagrodzenia należnego za udział przed Sądem Apelacyjnym zawodowych pełnomocników po stronie pozwanych, w wysokości odpowiadającej stawce minimalnej przewidzianej dla spraw o zapłatę i podanej w apelacji wartości przedmiotu zaskarżenia.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.

Dorota Markiewicz Robert Obrębski Tomasz Szczurowski